

a cím- és dokumentumtároló átalakítása;

a dokumentumállomány számbavétele;

a közvetlen tervezés;

munkavédelmi kérdések, tűzbiztonság.

A mikrofilmlap alkalmazása a következő előnyöket jelenti:

helymegtakarítás; azonos mennyiségű információs anyag 24 m³ helyszükséglet helyett 0,34 m³ területen tárolható /3.ábra/;

jobb áttekintés, gyorsabb hozzáférési lehetőség az információk tömörítésével. 1,5 millió irat 25 000 mikrofilmlapon tárolható;

kisebb beruházási költség a tárolószekrények beszerzésénél /12 500-M helyett csak 550-M/;

75 000 kg régi papír selejtezése;

racionális szelektív információterjesztés a mikrofilmlapok olcsó sokszorosításával;

a dokumentumtároló állandó, folyamatos kiegészítése;

a késedelmes információk elkerülése.

Mind ezek az előnyök sem jelentik azt, hogy a mikrofilm minden esetben megoldást jelent az iratok tárolási problémáinak megoldásánál. A döntés előtt feltétlenül mérlegelni kell a körülményeket, például, hogy milyen mértékben növekszik az állomány, milyen az igénybevétel stb. A mikrofilmezés egyes esetekben csak részletekben vagy egyáltalán nem kivitelezhető.

/Informatik, 21.k. 6.sz. 1974. p.31-35./

SZABADALOM

A Polyresearch Service tájékoztató tevékenysége

A TMT 1975. 4.számában ismertettük a Szabadalmi Dokumentáció Nemzetközi Központja /INPADOC/ megalakításának körülményeit, a Központ létrehozásához vezető okokat, és beszámoltunk azokról a különleges szolgáltatásokról, amelyeknek teljesítésére ez a szervezet vál-

lalkozott. Részben ehhez a cikkhez kapcsolódva, a következőkben egy olyan információs vállalatról adunk tájékoztatást, amely 20 év óta eredményesen működik a szabadalmi tájékoztatás területén. Erről a "Polyresearch Service" elnevezésű holland vállalatról az OMKDK Módszertani Kiadványok 38.számában, a Szabadalmi tájékoztatás külföldön c. fejezetben* már megjelent egy pársoros ismertetés, amely azonban a rendelkezésre álló akkori forrásanyag tévedéseiből eredően néhány téves megállapítást is tartalmazott. A jelen ismertetés az ebből adódó esetleges félreértések eloszlatását is céljának tekinti.

A Polyresearch Service-t 1955-ben a holland szabadalmi hivatal székhelyén, Hágában alapították irodalomkutatások, különösképpen pedig szabadalmi irodalmi kutatások folytatására. Jelenleg a holland szabadalmi hivatal is, a Polyresearch Service is, Hága egy elővárosában, Rijswijk-ben működik. A holland szabadalmi hivatal leírásgyűjteménye és egyéb szabadalmi irodalom gyűjteménye egyike a világ leggazdagabb szabadalmi gyűjteményeinek, aminek előnyeit sok intézmény, vállalat, közöttük a Nemzetközi Szabadalmi Intézet /Institut International des Brevets/ és a Polyresearch Service is élvezi. A Polyresearch természetesen nem kizárólag a holland szabadalmi hivatal anyagaikra támaszkodik, működésének két évtizede alatt saját gyűjteményt is épített ki. Közvetlen hozzáférési lehetőségük van szinte minden, a világon nyomtatásban megjelent szabadalmi bejelentéshez és szabadalmi leíráshoz. Műjük van nagyszámú tudományos és műszaki folyóirat, valamint szakkönyvek és kutatási jelentések tanulmányozására is. Külföldi kapcsolatai hozzásegítik a céget a Hollandiában fel nem lelhető szabadalmi irodalomhoz is /egy-egy dél-amerikai országok, közép-keleti országok, a legutóbbi évtizedben önállósult afrikai országok anyagai/.

A cégnek az NSZK-ban is működik egy fiókkintézete, a Polyresearch Service /Deutschland/ Gesellschaft für Patentinformation mbH., amely az ottani szabadalmi hivatal székhelyén, Münchenben működik. Megbízások közvetlenül a német fiókhoz is intézhetők, ezeket azután vagy a holland, vagy a német, vagy megosztva a két szervezet együtt teljesíti. A holland cégnek az amerikai földrészen, Kanadában is működik egy fiókkintézete.

Ismeretes, hogy Európában a legnagyobb gondot a japán szabadalmi irodalom hozzáférhetősége jelenti, a nyelvi nehézségek miatt. A cég egy nagy japán szabadalmi információs szervezettel kötött megállapodást, amely lehetővé teszi a Hollandiában el nem végezhető kutatások egy részének lebonyolítását. Ezáltal nyílik mód a figyelőszolgálatnak a japán szabadalmakra történő kiterjesztésére is. A Tokióban működő partner neve Tesco-Polyresearch. A cégnek Olaszországban is van képvisellete a Studio Jr. Franco Busato cég révén.

* III. Szabadalmi tájékoztatás külföldön p.49-56. = Szabadalmi tájékoztatás. Bp. OMKDK, 1973. 223 p. /Módszertani Kiadványok 38.sz./

Magyar vonatkozású érdekessége a Polyresearch Service külföldi kapcsolatainak, hogy az Országos Találmányi Hivatal szolgáltató részlegével is van olyan megállapodása, amelynek értelmében a cég részére a KGST tagországok szabadalmi anyagaiban a kutatásokat az OTH szolgáltató részlege végzi.

A Polyresearch Service két fő irányban tevékenykedik: rendszeres szabadalmi figyelőszolgálatot lát el és esetenkénti megbízások alapján szabadalomkutatásokat végez.

Figyelőszolgálat

A cég figyelőszolgálat keretében tetszőleges szakterületre vonatkozó szabadalmi figyelést vállal, ami azt jelenti, hogy a megbizótól kapott részletes eligazítás alapján - tekintet nélkül a szabadalmak beosztályozására - tartalmi mérlegeléssel dönti el, hogy mely szabadalmak vágnak a megbizót érdeklő témakörbe. Így ki tudnak terjedni az alkalmazási lehetőségek figyelésére is, amire általában a szabadalmi osztályozások nem adnak módot. A figyelés az alábbi országok szabadalmaira /ill. közzétett bejelentéseire/ vonatkozik: Ausztrália, Belgium, Dánia, Dél-Afrika, Finnország, Franciaország, Hollandia, Japán, Kanada, Nagy-Britannia, NSZK, Svédország, Szovjetunió, Új-Zéland, USA. A figyelőszolgálat keretében a cég a bibliográfiai adatok mellett kivonatot és ábrát is közöl a relevánsnak ítélt szabadalmakról, és pedig általában úgy, hogy átveszik az eredeti szabadalmi közlönyben talált kivonatot az adott ország nyelvén. A belga, japán, szovjet és dél-afrikai szabadalmakról azonban angolul, a német Offenlegungsschrift-ek és Auslegeschrift-ek kivonatait vagy németül vagy angolul, a finnnek svédül, a holland közzétett bejelentések kivonátát pedig hollandul vagy angolul szolgáltatják. A figyelőszolgálati eredményeket kb. négy héttel az eredeti publikáció megjelenése után közlik.

Szabadalomkutatások

A cég szakértői abban a kedvező helyzetben vannak, hogy a Nemzetközi Szabadalmi Osztályozás használatba vételét megelőző időszak szabadalmainak jelentős része /az NSZK, Franciaország, Nagy-Britannia, Hollandia, Svájc, Belgium, USA anyagai/ egységes osztályozás szerint áll rendelkezésükre. Ez óriási előny, ha figyelembe vesszük, hogy korábban szinte minden szabadalmi hivatal külön osztályozást használt. Mint már esett róla szó, a japán anyag kutatását a Tesco-Polyresearch, a KGST-országok szabadalmainak kutatását pedig az OTH szolgáltató részlege bevonásával bonyolítja le a cég. Természetesen a nem említett országok szabadalmi anyagában is tudnak kutatást vállalni, és ilyenkor a feladatot vagy közvetlenül vagy közvetítőkön keresztül teljesítik.

a/ Kutatás a műszaki világszínvonal felderítésére. A kutatással és fejlesztéssel foglalkozók szempontjából fontos, hogy egy új műszaki feladat megoldásának megkezdése előtt a szabadalmi irodalomból is tájékozódjanak a már elért eredményekről, ill. a szabadalomjogi helyzetről. A cég olyan korlátozással is vállal ilyen kutatást, hogy az

a Franciaországban, Nagy-Britanniában, az NSZK-ban és az USA-ban a legutóbbi 20 évben publikált szabadalmi anyagokra terjedjen ki. Fontos, hogy a megbízó helyesen jelölje ki a kutatás tárgyát: túlzottan tág megfogalmazás ugyanis sok, a célnak meg nem felelő szabadalmat ad eredményül, a túlzottan leszűkített témamegfogalmazás viszont azt eredményezheti, hogy fontos dokumentumok maradnak felderítetlenül.

b/ Újdonságvizsgálatok. A cég az esetek többségében az ilyen vizsgálatokat is a legfrissebb szabadalmi irodalomra terjeszti ki, hogy a megbízó számára felderítse, mit lehet egy új találmányra vonatkozólag szabadalmi oltalom alá helyezni. Célszerű a vizsgálat érdekében a cégnek már kész szabadalmi leírást és igénypontokat adni, vagy legalább egy részletes ismertetést bocsátani rendelkezésére a találmányi gondolatról.

c/ Felszólalást vagy megsemmisítési kérelmet megalapozó anyag felkutatása. Ennek a kutatásfajtának az a célja, hogy a megbízó olyan dokumentumok birtokába kerüljön, amelyek bizonyítják, hogy egy szabadalmi hatóság által közzétett bejelentés vagy engedélyezett szabadalom már a bejelentése idején sem volt új, vagyis nem volt szabadalomképes. Ilyen dokumentumokra hivatkozva szólalhat fel a megbízó egy, az érdekeit sértő új szabadalom engedélyezése ellen, vagy ha ez utóbbira már sor került, kérheti a szabadalom megsemmisítését. A megbízónak pontosan meg kell adnia azt az igénypontot vagy azt a találmányi jellemzőt, amelynek újdonságát meg kellene kísérelni kétségbe vonni.

d/ Szabadalomtisztasággal kapcsolatos kutatás. Az ilyen kutatásoknak az a céljuk, hogy megállapítsák, nem sértene-e mások szabadalmi jogát valamely megjelölt országban valamilyen termék gyártása, használata vagy forgalmazása, illetve valamilyen gyártási eljárás alkalmazása. A megbízónak ilyen esetben határozottan közölnie kell, hogy a kutatást milyen országra vonatkozólag kéri, és részletesen ismertetnie kell a szóban forgó termék vagy eljárás jellemzőit. Sokszor hasznosnak bizonyul a tisztaságvizsgálatot követően egy olyan kutatás elvégeztetése is, amelynek során megállapítja a cég, mennyire "erős" a tisztaságvizsgálati objektum használatát vagy gyártását akadályozni látszó szabadalom. Ha erről a szabadalomról az bizonyosodik be, hogy nem eléggé erős, akkor a feltárt adatok birtokában a megbízó megtámadhatja a szabadalmat és kérheti megsemmisítését. Az ilyen fajta kutatás egyike a leginkább munkaigényes kutatásoknak.

e/ Név szerinti kutatás. Az ilyen jellegű kutatások arra irányulnak, hogy szabadalmi tevékenységükről ismert cégeknek adott országokban szerzett szabadalmait összegyűjtve kapja a megbízó. Ez a kutatás a kijelölt cégeknek csak bizonyos szakterületeket érintő szabadalmaira korlátozva is végezhető.

f/ Egymásnak megfelelő /analóg/ szabadalmak felkutatása. Az ugyanazon találmányra különböző országokban engedélyezett szabadalmak - un. analóg szabadalmak ill. szabadalomcsaládok - felkutatása nem könnyű feladat, mivel ezekről a múltban nem készült központi nyilván-

tartás. Mint az INPADOC-ról szóló - a bevezetőben említett - cikk beszámolt róla, az INPADOC megkezdte ennek nyilvántartásba vételét, visszamenőleges adatokkal azonban csak korlátozott mennyiségben rendelkezik. Különösen nehéz az analóg szabadalmak felkutatása olyankor, amikor a találmány később történő külföldi bejelentéseinél nem igénylik az eredeti bejelentés prioritását /ilyenkor a központi nyilvántartás sem tud segíteni/, ha ugyanazon találmány egyes bejelentéseinél más-más bejelentő kéri a szabadalmat, vagy ha a bejelentés megosztással, kiválasztással, pótbjelentéssel stb. válik bonyolultabbá. A Polyresearch Service azon a nézeten van, hogy az analóg szabadalmak kutatására mások által megkísérelt számítógépes megoldások nem eléggé megbízhatóak, utólagos manuális ellenőrzést igényelnek, s ezzel elvész előnyük a tisztán manuális kutatással szemben.

A Polyresearch Service vállalja a fenti kutatások kiegészítését a szabadalmak jogi státuszának felderítésével is, vagyis felderíti, hogy a kérdéses szabadalom hatályos-e, ill. ha megszűnt, mikor, milyen okból következett be megszűnése.

Kincses István

A használói igények elemzése a Német Szabadalmi Hivatal Könyvtárában

A DPA /Deutsches Patentamt - Német Szabadalmi Hivatal/ adatfeldolgozási szervezete a Német Szabadalmi Hivatal Tájékoztatási Rendszerre /Informationssystem Deutsches Patentamt/ 1968-ban jött létre. Célja, hogy átfogóan elemezze a hivatalban a munkafolyamatokat, továbbá, hogy felderítse az adminisztráció és dokumentáció gépi adatfeldolgozásának előfeltételeit, lehetőségeit és előnyeit. A vizsgálatokat a DPA és az SfS /Studiengruppe für Systemforschung - Rendszerkutatói Tanulmányi Csoport/ munkatársaiból álló munkacsoportok végzik.

Könyvtári vonalon a szervezés javításának és a munkafolyamatok leegyszerűsítésének kérdésével a Könyvtári Munkacsoport foglalkozott. Fő célkitűzése a tájékoztatási készség növelése, valamint a tájékoztatási eszközök tökéletesítése volt. Egy-egy ésszerűsítési javaslat elkészítésénél - elsősorban - a használói igényekből indult ki.

A DPA könyvtára évente átlag kb. egy milliós kölcsönzési forgalmat bonyolít le. Állománya 1971 végén - a vonatkozó statisztika adatai szerint - a következő volt:

358 000 könyv és folyóirat kötet
166 000 vállalati irodalom